
České národní egyptologické centrum

České národní egyptologické centrum

České národní egyptologické centrum vzniklo v roce 2000 v rámci vládního programu podpory vědy a výzkumu jako projekt č. LN 00A064. Na vzniku centra se podílely tři instituce, a to Univerzita Karlova, zastoupená Českým egyptologickým ústavem, pracovištěm Filozofické fakulty UK, České vysoké učení technické, zastoupené pracovníky katedry speciální geodesie Stavební fakulty, a Národní muzeum v Praze, zastoupené pracovníky Náprstkova muzea. Centrum má v současné době 24 pracovníků, z toho polovinu ve věku do 35 let.

Hlavním cílem projektu je další mnohostranný rozvoj českého egyptologického bádání, a to jak při terénním výzkumu na archeologické koncesi v Abúsíru v EAR, tak v České republice. Nedílnou součástí projektu je výchova nastupující vědecké generace, zejména formou doktorandského studia našich, ale i zahraničních studentů. Stejně důležité je i působení navenek, zejména při udržování a dalším rozvíjení kulturních a vědeckých styků mezi Českou republikou a Egyptem, ale i při popularizaci výsledků egyptologického bádání u nás i v zahraničí. V neposlední řadě tento projekt umožňuje zrychlit a zkvalitnit publikování dosažených výsledků vědecké práce, a tím zvýraznit postavení české vědy, resp. zúčastněných institucí a pracovišť, v mezinárodním měřítku.

Jak už bylo řečeno výše, činnost centra se rovnocenným způsobem rozvíjí na dvou pracovištích, a to v EAR a v ČR. V rámci terénní práce v EAR probíhá především dlouhodobý výzkum na české archeologické koncesi v Abúsíru, asi 25 km jihozápadně od Káhiry, která je v současnosti největší archeologickou koncesí přidělenou zahraniční instituci v celé oblasti staroegyptských pyramidových polí. Český, resp. původně československý výzkum zde probíhá už od roku 1960, ale teprve zřízení Centra umožnilo posunout tuto činnost na nový, kvalitativně vyšší stupeň, a to jak z hlediska rozsahu práce, tak pokud jde o všestrannost a komplexnost bádání, využití nových, špičkových metod a prostředků, zapojení nastupující vědecké generace a urychlení publikování a propagace dosažených výsledků.

V rámci výzkumu rozsáhlého pohřebiště vysokých úředníků z doby závěru egyptské Staré říše (asi 25.-23.stol. př.n.l.) je těsně před dokončením výzkum hrobky nejvyššího soudce Intiho, s bohatou a poměrně dobře dochovanou vnitřní výzdobou. Navzdory tomu, že dávní zloději tuto hrobku opakovaně navštívili, dochovaly se zde četné pozůstatky původní hrobkové výbavy, včetně rozsáhlých souborů kamenných a kovových nádob a nástrojů. Jedinečný nález představují i dosud zapečetěné džbány s produkty dovezenými z oblasti dnešního Libanonu. Cenné jsou i četné antropologické nálezy, které umožňují detailně zkoumat různé aspekty života starých Egyptanů, včetně jejich zdravotního stavu a demografického vývoje.

V oblasti velkých šachtových hrobek z doby kolem poloviny 1. tis. př.n.l. pokračuje dlouhodobý výzkum rozsáhlé a v mnoha ohledech jedinečné hrobky kněze lufay, jejíž nevyloupená hlavní pohřební komora vzbudila před několika lety velkou pozornost odborníků i sdělovacích prostředků. Díky vzniku centra se v této hrobce podařilo odkryt a prozkoumat další prostory, v nichž byli pohřbeni členové širší lufaovy rodiny. Velkou pozornost vzbudily kosterní pozůstatky lufaovy sestry, v jejíž křížové kosti byl objeven možná nejstarší dosud známý doklad jedné z forem nádorového bujení. Unikátní nález, dosud bez obdoby v egyptské archeologii, představuje i rozsáhlý komplex místností a chodeb před východní stěnou lufaovy hrobky, který zřejmě sloužil zádušnímu kultu jeho a členů jeho rodiny. Svým způsobem vyvrcholením výzkumu lufaovy hrobky by mělo být otevření dosud zazděné neporušené vedlejší pohřební komory, které se v těsné spolupráci s pracovníky Nejvyšší rady pro památky EAR připravuje na konec října t.r. Zkoumány byly i další hrobky menší a střední velikosti, rovněž se zajímavými a unikátními nálezy. Nedílnou součástí archeologické činnosti v Abúsíru je i stavební zajišťování, konzervování a podle možnosti i rekonstrukce odkrytých památek, které probíhá v těsné spolupráci s egyptskou stranou. Také v tomto případě je role centra nezastupitelná, protože jde o práce náročné nejen finančně, ale i z hlediska odborných znalostí a schopností. Bez této činnosti by ovšem nebylo možné otevřít abúsírské pohřebiště turistům, k čemuž podle informací egyptských úřadů má dojít v průběhu několika příštích měsíců.

O významu, jaký v rámci vědecké a kulturní spolupráce mezi ČR a EAR přikládají českému archeologickému výzkumu v Abúsíru obě strany, svědčí i četné návštěvy na vysoké úrovni, v tomto roce např. návštěva předsedy vlády ČR V. Špidly, v jehož doprovodu byla i ministryně školství, mládeže a tělovýchovy P. Buzková, a návštěva delegace Poslanecké sněmovny.

Rozvoj činnosti po vzniku centra usnadnil získávání dalších prostředků z nevládní sféry. Díky tomu bylo možné zahájit další, rozsáhlé koncipovaný výzkum v egyptské západní poušti, v dosud téměř zcela neprozkoumané jižní části oázy Bahrije.

Na pražském pracovišti probíhá především zpracovávání výsledků archeologické činnosti v EAR a publikace dosažených závěrů. Dosud tak byly vydány čtyři monografie a dva sborníky z konferencí uspořádaných v Praze za početné mezinárodní účasti, další práce jsou v tisku nebo těsně před dokončením. Počet již publikovaných menších statí a odborných studií se blíží ke stovce.

Do vědecké práce při zpracování jedinečného původního pramenného materiálu se daří významným způsobem zapojit i nastupující vědeckou generaci. Z prozatím osmi doktorandů, včetně jednoho z EAR, již jeden úspěšně svou práci obhájl, další obhajoba proběhne před koncem tohoto roku. I ostatní dizertační práce jsou těsně před dokončením. Průběžně se rovněž daří zapojovat doktorandy do výuky oboru egyptologie na FF UK v Praze, ale i na jiných českých univerzitách. Nemenší pozornost je věnována i dalšímu zvyšování vědecké kvalifikace – prozatím úspěšně proběhla dvě habilitační řízení členů centra.

S výsledky činnosti centra je nejrůznějšími způsoby průběžně seznamována i široká veřejnost jak u nás, tak v zahraničí. Kromě sdělení a vystoupení v hromadných sdělovacích prostředcích k tomu slouží i přednáškové cykly v rámci programů celoživotního vzdělávání (např. Univerzity III. věku), ale i jednorázové přednášky na nejrůznějších místech ČR i v zahraničí, spolupráce při pořádání výstav, nebo vlastní účast ve výstavách, často specializovaných na mládež (např. mezinárodní výstava ESI, pořádaná tohoto roku v Moskvě, apod.). V roce 2004, posledním roce současného projektu, bude v Praze uspořádána velká výstava zaměřená na dosavadní výsledky české archeologické činnosti v Abúsíru.

Při pravidelném každoročním hodnocení činnosti centra, které organizuje MŠMT, byla jeho činnost vždy hodnocena vysoce kladně. Lze tedy doufat, že bude nadále pokračovat ku prospěchu české vědy a všech zúčastněných institucí.